

ВИЗИЈА СВЕТА У СЕНЦИ МИНОТАУРА

Миодраг Кајтез, *Стилна њосијавка*, Агора, Нови Сад 2021

Уколико читалац жели да се забави, насмеје, па повремено и замисли и забрине, ако трага за речју која постоји у речнику Вука Караџића, а писцу не буде довољна, ако се читаоцу учини да овај наречени мало збуњује и завитлава, нека прочита роман именован *Стилна њосијавка*, али полагаано, с пажњом и ако му нешто не буде јасно, нека пита, неко ће (можда) знати. (По оној Змајевој: *Чиијај, ђаче, њолајано...*)

Кајтез није склон компромису. Реални свет препознаје се уз дубину зачуђености и уз микросветове, уз тајну постојања, скуп асоцијација повезаних неком речју и њеним значењем. Залази се у градски полумрак, те се помаља недореченост, јер сумња не даје одговоре, а аутор независан од спољног света, управља собом, уз неочекиване прелазе и иронију, зафркантским односом за (евентуалне) оне који читају.

Многа лица и појмови немају имена, препознају се по гардероби или детаљу у изгледу. Преобличавања нас нагоне да гонетамо (мали лепотан, Адонисов син, измеће се у вилењака; бакице се огрћу у пачворк понча; копилан, музејски саветник, хиперреалиста; набудени мушки, којима снага спласне начисто, а без тога и нису мушки). Неколико имена, узетих из грчке митологије настоје да оправдају асоцијативни однос са далеким прецима (Адонис у кога се заљубљују богиња Афродита, лепота и љубав, и Персефона, богиња подземног света) глумац је кад треба; Хадонис, изведено име од Хада, бога подземног света; Јанакаса не објашњава него тера читаоца на активан однос према написаном. Аутор воли да се поигра и ликовима и читаоцем. И да се насмеје и подсмехне уобичајеном реду ствари. Жели и да збуну и иронично, зафркантски, без контроле према онима са књижевне сцене и према читаоцима. Стога уводи у причу такси са господом у срцоликом муфу, лепезе су млатне јединице за расхлађивање, а фудбалска утакмица је испод реалних дубина истинитости: „обе кореографије опомињале су на могући трагизам судбине фудбалске каријере дуге непуних тринаест минута”. Шта у том, наоко, равнодушном свету тражи Минотаур, и кога напада? Његов пратоац је пола човек, пола бик, кога Минос у лавиринту храни људским месом, док га Тезеј, уз помоћ Аријадне, не убије. Има ли места за Минотаура у тајном животу града чије делање читалац наслућује, у сумњи и неизвесности, недоречености, без склоности ка компромису, и без коначног решења за било коју загонетку микросвета? (Сетимо се догађаја на плажи; ко ту кога јури, ко коме помиње мајку...) Јанакисова туга за Милином: можеш се смејати, можеш у њој себе налазити, а можеш рећи: писац се са нама шегачи јер чини каламбуре са смрћу, а и са љубављу. Невиђени су склопови речи и синтагме (нпр. „трудна са стражње стране”).

У сенци, ратне деведесете промину, тамо иза фронтских гибања, у језгру града. Живот не посустаје. Чудесно је поигравање са обиласком позоришта и изложбене поставке „Мимо овог света”. Воли аутор и гротеску, те и фини, дискретни безобразлук (за дуг живот колоније здравицу је сложио неки који је извајао Петра Великог са три мушка органа. Е, па, нека се преупитају саблажњиве увеле госпе! Да ли због збуњујућег броја (па зашто не, зове ли се Велики?), или због величине уместо држача здравице. Без додатног дописивања, молим!

Иронично је представљање реалног света који прелази у заумне, али и неразумне одлуке (епизода са клавиром пуна је урнебесних конотација, изван постојећег, сцена са Магдаленом и клавиром ванземаљска је). Потпуно измештен свет у коме се у граду улице из предграђа шетају по центру (и обрнуто), а куће комедиографа преко ноћи се претварају у бутике риболовачке опреме! При томе писац као да управља собом, независан од вањског света.

Писац, како рече, „свако мало” шегачи се са цезерима, пицогузама, задриглим трбушинама. Дуге косе Анитоне и Аиде чешљају се у бескрај, кад год адвокат Грковић наиђе; нешто су се замериле господи варошкој, и не зна се исход, осим што је Аидин пољубац у догледно време чинио чуда... Ништа на овом свету није доречено, па ни догађаји и ликови у овој причи. У међувремену се којешта догађало, што није баш уписано у моралне норме оцвалог женског и мушког света. Писац се поиграва са читаоцем, а сам се лудо забавља свакојаким лицемерима. Па ко други, него приповедач призива и једнороге који испробавају власти.

Када се појаве слике реалног света чини се хладно као да гледаш ТВ-серију која претендује на уметничку истину. Случајна женска добро поднапита пружа се по тепиху и изручи све оно што је попила у кафани. Дата сликовито, изгуби се жеља за женском (ако ју је и било). Ишли са фронта, речи су им биле хвалисаве, несувисле, из речника Вука Караџића (и то недовољно).

Брутално ирационална сцена са пијаним војницима у сали за свадбе и весела, и свако од њих ишчекивао је пет минута славе и тањире свакојаког јестива. М. Кун (један од ликова) меркао је прилику да се извуче „са светковине живе речи”. Трабуња се осим о женама, и о покојим очевима. „Сваки је отац колоритан”, што би могло да значи било шта (рањивост, невидљивост, као вода бистар, шта год).

Иако се чини да је извесна шема краја, ништа осим приземности, није извесно, нити довршено. Крај је сасвим приземан, ако је крај; враћање на тврду, реалну земљу. Крај се казује у женском роду; и нисам скоро прочитала мање освајачку причу, а више скидања, део по део, чаробног сјаја мушког и женског спајања. Наднаравно, уситњено сецкање на фронтце. Просто се чује крцкање ноктом о нокте. Могло би се добро насме-

јати мушком змијском потенцијалу и женској равнодушности?! Не вреди живот тумачити кроз кључаонице јер оне дају лажну слику света.

Дело Миодрага Кајтеза не може се сврстати ни у реално, нити над-реално, нити дело јасне форме и сл. А све је помало. О чему год да пише, он детаљисањем и украшавањем фантазма и реалности, подсмева се и засмејава, цинично се поиграва, уз складну мисао и инверзивне тонове, чак и бурлескним казивањем. Аутор романа, незаслужено у сенци, ствара визију света у духовитим, ироничним сликама цинично се поигравајући асоцијацијама које повезује с неком речју и њеним значењем.

Какав год живот се нудио и ми га арчили и грдили, лишће ће још шуштати, како рече наш приповедач.

Гордана ВЛАХОВИЋ